

ראש השנה יום המשפט וגם יום הדין לעומת יום כיפור שהוא יום החסד

אשרי העם יודעי תרועה וגו' (תהלים פ"ט י"ז) – זה הדין (דרשת הרמב"ן לראש השנה)

היום הרת עולם - לכן- היום יעמיד במשפט - מיוחד

עבודת ראש השנה היא גבוהה ביותר עוד יותר משל יום כיפור, כי עיקרה הוא לזכות בדין ולא בחסד. שהרי בכל קרבנות מוסף של החגים, כתוב והקרבתם ובקרבן ראש השנה כתוב "ועשיתם", היינו שאדם צריך להתרומם למדרגה כזו שהוא כאילו קרבן, וכמו שהיה יצחק אבינו מוכן להעקד, וכמו הקריאה בראש השנה, וראש השנה הוא לפני יום כיפור כי אינו רק יום משפט אלא גם יום דין ולא חסד, כי שכבר שאלו רבי יצחק בלזר זצ"ל ואחרים: שלכאורה ראוי היה להיות יום כיפור תחילה הזדמנות לתקן החטאים, ולאחר מכן יעשה המשפט, אבל היות והנהגת ה' שברא את העולם להטיב הטבה מלאה לבני אדם, שלא ייהנו ממתנת חנם, ש"לחם חסד" הוא כמובנו בארמית "חרפה".

לכן ככל שאדם יותר זוכה בדין ולא בחסד הוא זוכה יותר, וכמו שכתוב בעת בריאת העולם "ברא אלוקים" שהוא שם של הנהגת הבורא בדין ורק אחרי כן כתוב: "ביום עשות ה' אלוקים", וכתב רש"י (בראשית א' א'): ביקש הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין ראה שאין העולם מתקיים במידת הדין עמד וצירף את מידת הרחמים. וזה ברור, שאין שינוי אצל הבורא הצופה מראש הכל, אלא כדברי השל"ה, שהרצון של הקב"ה הוא לזכות במידת הדין, ואם לא זכה בדין רק אז יזכה בחסד. וכאמור (ר"ה יז' א') צדיק וחסיד? לכאורה זו סתירה; צדיק מלשון צודק וחסיד מלשון חסד, תחילה צדיק וכשרואה שאינם יכולים לעמוד בדין אז חסיד – נוהג עמם במידת החסד! ולכן הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, וחלילה לא הפסידו החסידים בגלל חסידותם, אלא דרגת שלמותם דורשת הנהגה גבוהה יותר, לכן בראש השנה נחתמים או צדיקים גמורים שזוכים בדין או רשעים גמורים שלא יועיל להם חסד התשובה של יום כיפור ומידת הדין חותמת את דינם כבר בראש השנה.

כמו כן, לא מזכירים בראש השנה חטאים ולא מתוודים, כי זו היא רק תשובה של מי שזוכה בחסד ה' כמו שביאר רמח"ל בספר מסילת ישרים (פרק ד'): "הנה באמת איך יתקן האדם את אשר עיוות והחטא כבר נעשה...היכול לעקור את המעשה העשוי מהמציאות?! אמנם מידת הרחמים היא הנותנת ההיפך...שהתשובה תינתן לחוטאים בחסד גמור שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו, שהיות והשב מכיר בחטאו, ומודה בו, ומתבונן על רעתו, ומתחרט עליו חרטה גמורה ... והיה משתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר, ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו יחשב לו כעקירת הדבר...וזוהו חסד ודאי שאינו משורת הדין"

ותשובה כזו מקומה רק ביום כיפור יום החסד. לכן עיקר עבודת היום היא מלכויות היינו התבטלות מוחלטת לפני הבורא, ולכן כאשר אמרו בגמרא (ראש השנה י"ז א') למה תוקעים? הגיבו: רחמנא אמר, ולא שואלים למה! אף שבאותו עמוד בגמרא, שאלו על טעם קרבנות העומר, שתי הלחם וניסוך המים, ונתנו הסברים לכך. כי בראש שנה השופר שמסמל את עקדת יצחק מבאר את ההתבטלות כעבד שמקיים רצון אדוניו בהתבטלות מלאה, ולא שואלים שאלות. וכן בכלל העבודה, נכונות להיות כיצחק אבינו שהסכים להיות קרבן. לכן הסליחות של לפני ראש השנה לפחות ארבעה ימים הן כדין ביקור הקרבן, והסליחות של עשרת ימי התשובה הן להרבות זכויות, וכמו שהרמב"ם בהלכות תשובה הזכיר רק את הסליחות של עשרת ימי התשובה כדרך להרבות זכויות.

ורק תקיעת השופר עם התשובה מביאם להנהגת חסד בתוך הדין, משום כך כנראה, היה האריז"ל מתוודה בעת התקיעות מה שלא עושים בשאר היום כאמור. היינו, בראש השנה ממליכים את הקב"ה, ומקיימים "ושבו אל ה'", וכיוון שהחטא חוצץ אותו מסלקים בעת השופר. וביום כיפור להיפך מתחילים בתיקון החטא ואז "גדולה תשובה שמגעת עד כיסא הכבוד". כמו כן התשובה של ראש השנה היא בבחינת השיבו ה' אליך ה' ונשובה, וביום כיפור האדם בעיקר חוזר אל טהרת נשמתו ואז היא מתקשרת עם הבורא.

"היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג).

תקיעת שופר מעוררת חרדה, אם מצד קול השופר עצמו המזעזע את נימי הנפש, ואם בשל תפקידה כהתרעה על מלחמה בשער ושעת חירום בעיר. וזאת לפנים בישראל, בימי עזרא ונחמיה שימשה תקיעת השופר אות אזעקה לבוני החומה מפני צרי יהודה, שקידשו עליהם מלחמה וביקשו להשבית את בניין הבית. אף במלחמת מדין תקעו אנשיו של גדעון בשלוש מאות שופרות, כדי להבהיל את האויב ולהמס את לבבו. בכלל זה, אזהרת התורה (דברים כ, ג): "אתם

קרבנים היום למלחמה על איביכם, אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו". ופירש רש"י: "ואל תחפזו - מקול הקרנות": שכן היה מנהגם של מלכי האומות, להשמיע קול צווחה בשופרות אימים על האויב שלמולם.

זאת ועוד, בשופר ניתן גם כח רוחני-סגולי לעורר את הנשמה. וכלשון הרמב"ם (פ"ג מהל" תשובה ה"ד): "שופר בראש השנה... רמז יש בו: כלומר, עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשתיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם. יעזוב כל אחד מכם את דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה".

ובשופר גדול יתקע

שלושה שופרות הוזכרו במקורות היהדות, וגם הם, בכללם, רמז לתשובה; שופר גדול, שופר כשר, שופר פסול (הערת אחד מגדולי הדור הקודם). ונוטה היא האוזן לבחון את התחלקות קולותיהם כדלהלן:

השופר הגדול, הוא הנבחר והמעולה שבכולם, והוא מסמל את התעוררות הנפש המרגשת בעוד מועד - אין צריך לומר לפני התקיעה המחוייבת על פי דין, שביום ראש השנה, כי אם גם לפני שמיעת השופר של אלול, שיסודה במנהג ישראל. וכדוגמת מנהגו של הסבא מקלם, שהיה מכריז במוצאי יום כיפור: 'בל נשכח שבשנה הבאה שוב יהיה יום כיפור, אם כן נתחיל כבר מעכשיו' [ואכן, חוק קבוע שמו להם בעלי המוסר שבדורות הקודמים, להתכנס מדי יום עשירי, במהלך השנה כולה, על מנת לשום את מעשיהם ולפקח בצוותא על דרכיהם].

שופר כשר הוא משל ליהודים המתעוררים בתשובה לקול השופר המנסר בחלל אורו של אלול. ועל כל פנים, כפי שורת הדין ועומק ההלכה, בתקיעות של ראש השנה. שזו מטרתם בעצם ובראשונה: "כלומר, עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה".

ברם **שופר פסול** הוא שופר של פורענות רח"ל, על שכמותו נאמר: "מעי מעי אוחילה... כי קול שופר שמעת נפשי, תרועת מלחמה" (ירמיה ד, יט). דוגמתו היא יללת הצופרים של רכבי ההצלה למיניהם, הממלאת את הלב חלחלה סתומה מפחד מידת הדין שהתגשמה. קול זה קורא לחשבון הנפש ולפשפוש המעשים, בטרם יחשכו כוכבי שפנו. ולואי ולא תהיה זו תפלת שוא, רחמנא לישזבן.

וכך הם דברי הנביא יחזקאל (ל"ג ב-ה): "...ארץ כי אביא עליה חרב ולקחו עם הארץ איש אחד מקציהם ונתנו אותו לצופה וראה את החרב באה על הארץ ותקע בשופר והזהיר את העם. ושמע השומע את קול השופר ולא נזהר ותבוא חרב ותקחהו דמו בראשו יהיה".

חילו מפניו כל הארץ (גימטריא שופר)

בגמרא (ר"ה טז סע"א) מבואר שתקיעת השופר פעמיים, תחילה בישיבה ולאחר מכן בעמידה, נועדה לבלבל את השטן. ופירש רש"י, שכשהשטן נוכח לדעת שישראל מחבבין את המצוות מיד מסתתמות טענותיו והוא נח מקטרוגו. אולם התוספות מפרשים, שעם שמיעת קול השופר נופלת בהלה על השטן בסברו שזהו השופר של אחרית הימים, המבשר על כילוי והעברתו מן העולם. המלה "בשופר" [המבטאת את תקופת אחרית הימים, וכלשון התפילה "תקע בשופר גדול לחרותנו"] היא בגימטריא 588, כגימטריית המלים "מלחמת גוג ומגוג" (לדברי ר' יונתן אייבשיץ, וכן דעת המלבי"ם בפירושו לספר יחזקאל [פרק לב], מלחמת גוג ומגוג תהיה מלחמה בין האיסלם לבין הנצרות. לא יבצר מעתה, כי גם הפיגוע במגדלי התאומים בארה"ב, שנתן את האות לפתיחת העימות העולמי עם האיסלם הקיצוני, הוא בכלל האמור. והנה גימטריית המילים 'מגדלי התאומים' היא 589).

החרדה הנופלת על השטן בשל תקיעת השופר, תהיה מאיזה טעם שתהיה, יש בה כדי להסביר עובדה מפליאה, והיא פחדם של הגויים מהשופר. שכן אחת הסיבות לכך שזמן התקיעות הוא במוסף ולא בשחרית, אף שיש חיוב של זריזין מקדימים למצוות, היא שבזמנו גזרו הגויים שלא לתקוע, והציבו משמרות בבתי הכנסת להבטיח את קיום הגזירה. משראו הגויים שאין היהודים תוקעים בשחרית, פנו והלכו להם, עמדו ישראל ותקעו במוסף. וכך נקבע לדורות (ר"ה לב, ב ורש"י) [זכר לאותה תקופה מוצאים אנו במשנת 'התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטס' (ר"ה כז, א), שמפחד השונאים נאלצו היהודים להסתיר ולהעלים את קול השופר, ותקעו במערות במרתפים ובבורות (ריטב"א שם ע"ב)].

כמו כן, אחת הפרשיות המתקשרות ביותר בימי שלטון המנדט הבריטי בא"י, היתה פרשת התקיעות בכותל המערבי במוצאי יום הכיפורים. לבקשת מנהיגי האוכלוסייה הערבית, הטילו הבריטים איסור חמור על תקיעות ביום הכיפורים בכותל. מדי שנה נערכו חייליהם בכוחות מתוגברים למנוע כל אפשרות של תקיעה, וצעירים יהודיים הצליחו להערים עליהם, לתקוע במהירות הבזק ולהיבלע בהמון המתפללים. מאבק זה הפך לסמל לאומי, ורבות דובר בו. עובדה זו, מצטרפת לפחדם של הערבים מפני ביאת המשיח, ול'עצתם' לסתום בטיח את הכניסה לשער הרחמים ולהקים בית

קברות בסמוך לו. מתוך תקוה נואלת שמעשים אלו ימנעו את המשיח מלהיכנס להר הבית, ויציבו מחסום של טומאת מת בפני אליהו הנביא.

שופר של מלכויות

מלבד כוח השופר להפך את הדין לרחמים על ידי קיום המצווה והתשובה, אחד מתפקידיו הוא: "ותקעתם בשופר - ואמרתם יחי המלך" (מלכים א א, לד). דומה שעל השופר ניתן לקרוא את הפסוק בדניאל (ב, כד): "והוא מהשנא עדניא זמניא, מהעדה מלכין ומהקים מלכין". אחת המלחמות החשובות בהיסטוריה, הוכרעה בכח השופר של ראש השנה.

הדבר היה במלחמת נפוליאון ברוסיה. בשעתו נחלקו צדיקי הדור לשני מחנות; הרב בעל התניא צידד בנצחונה של רוסיה, מתוך חשש שרוחות החופש אותן נשאה הקיסרות הצרפתית עלולות להשפיע לרעה על היהודים. ואכן החשש היה מוצדק, בשורת החופש וההפקרות הביאה בסופו של דבר להתבוללות קשה. לעומתו רבי מנחם מנדל מרימינוב היה בעד ניצחון נפוליאון, כי הוא סבר שזה יקדם את ביאת המשיח. וגם לסברתו יש ביסוס, כי המציאות העכשווית שאנו בארץ תחת שלטון יהודי, היא תוצאת שוויון הזכויות שניתן אז ליהודים.

סוד ה' ליראין, וכך ידעו גדולי ישראל שמי שיזכה לתקוע ראשון בשופר בראש השנה תיחתך הלכה כמותו בשמים. רבי מנחם מנדל מרימינוב השכים קום ומיהר להתפלל, כדי להגיע ראשון לתקיעת השופר. לעומתו, עשה הרב בעל התניא את הכנותיו הרגילות, אלא שתקע עוד לפני התפילה (כפי אחת השיטות בראשונים). וכך נפסק בשמים. באותה שנה שרר חורף קשה במיוחד, שהכריע את צבא נפוליאון וגרם לתבוסתו המוחצת.

וגילו ברעדה:

המדרש העיר על כך שבנוהג של בני אדם כשיש לאדם משפט אין לו ראש לשום דבר אפילו לגבי אוכל ומלבוש, ואנו בראש השנה אוכלים ולובשים מלבושים מכובדים כי אנו בטוחים שה' יעשה לנו נס! והדבר צריך ביאור הרי אחרי ימי הדין לא נסגרו בתי החולים, ולא בתי התמחו לעניים? יתכן שהכוונה לנס הנעשה במלחמה של השרים בשמים שמקטרגים על כלל ישראל. ויותר נראה על פי הכתוב (תהלים צ"ו): "ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלואו יעלוז שדי וכל אשר בו... ובפרק צ"ח גם תבל ויושבי בה" ומדוע הכל יצא מגדרו לשמוח? ... כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים במשרים. אדם הגון שנכשל בדבר חמור הוא עצמו מסגיר עצמו למשפט לכפר על מעשהו, ועוד יותר כי גם אם נגזר חלילה דבר שנראה בעיני אדם כרע, הנשמה יודעת שהכל לטובה, לכן במקביל למה שבתפילת ונתנה תוקף מזכירים את החרדה ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין... עזרא ונחמיה אמרו לבוכים שהצטערו בראש השנה שלא קיימו את הכתוב תורה, "ואל תעצבו כי חדוות ה' היא מעוזכם. לכן בראש השנה לא אומרים הלל בגלל שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, ואפילו "על המדינות בו יאמר" בכל זאת חלק ניכר מהתפילה נאמר בשירה.

ארי"ה שאג מי לא ירא (עמוס ג') – נוטריקון אלול ראש השנה יום כיפור, ה'ושענא רבה.

ימי הדין קובעים את גורלו של כל אדם כאמור (ר"ה ט"ז) כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון! אבל לא רק האדם הפרטי נדון אלא כל העולם וההיסטוריה. כאמור (במוסף של ראש השנה) ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לרעב, והפסק שנקבע בימי הדין ליחיד ולמדינות כולל גם: מי באש ומי במים מי ברעש ומי במגפה... ועל כן קיימת האימרה: שבימים אלה אפילו דגים שבים רועדים! ובתפילת ונתנה תוקף אנו מזכירים: "ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין... בזמן זה גם נקראת פרשת האזינו בה כתוב (ל"ב ז'): זכור ימות עולם ופירשו בספרי (הובא ברש"י שם): "זכור ימות עולם – מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו. בינו שנות ודור – דור אנוש שהציף עליהם את האוקיאנוס, ודור המבול ששטפם".

גם אנו נזכור ימות עולם במאורעות שאירעו בזמננו: באלול, בראש השנה, ביום כיפור ובהושענא רבה. באלול ישנם שמונה ימים שבהם היה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן מי"ז עד כ"ד כהכנה לקראת בריאת העולם בכ"ה אלול שהוא יום בריאת העולם. והנה מלחמת העולם השנייה החלה בי"ז אלול תרצ"ט, ונסתיימה בכ"ד אלול תש"ה אחר הפצצת יפן בפצצות אטום. בשנת תשס"א בראש השנה החלה אינתיפאדת אל אקצא אחר עליית שרון להר הבית בערב ראש השנה. בשנת תשל"ד ביום כיפור עמד הישוב בסכנת חורבן חלילה עם ההתקפה של צבאות מצרים וסוריה. ובהושענא רבה תשס"ב אחר הפיגוע במגדלי התאומים בכ"ד אלול, החלה מלחמת ארצות הברית נגד הטליבן באפגניסטן [המילים 'מגדלי התאומים' הן בגימט' 589 והמילה בשופר וכן המילים מלחמת גוג ומגוג הן בגימ' 588].

מלחמת העולם השנייה, פרצה בערב שבת של פרשת כי תבוא שהיא פרשת תוכחה. ובשבת האחרונה לפני פרוץ המלחמה, הייתה שבת פרשת כי תצא, שמסתיימת בפרשת זכירת מעשה עמלק, ולפי מסורת מהגר"א, גרמניה של

ימינו היא עמלק [ראה מגילה ו' א' על גרממיא של אדום, שדוד התפלל תפילה מיוחדת שלא יצליחו להפיק את זממם חלילה להשמיד את עם ישראל].

שלוש פעמים בא עמלק להילחם בישראל; לפני מתן תורה. בתחילת שיבת ציון בבית השני. ולקראת שיבת היהודים בימינו לארץ. וזה כפירוש החרדים למצוות זכירת מעשה עמלק: לזכור תמיד שאם חלילה לנו מתרפים מהמצוות בא עמלק ומעניש, כך יתגבר כל אדם על יצרו ויעמוד בניסיון בזכרו את העונש שנענשנו בגלל רפיון בתורה ומצוות.

ואכן אחרי ביאת עמלק ישנה התחזקות במצוות ככתוב (שמות י"ט): וייסעו מרפדים [מקום שרפו ידיהם מהמצוות] ויחנו במדבר סיני ויחן ישראל מול ההר ההוא. אחרי גזרת המן שהתבטלה, הייתה קבלת תורה מחודשת ככתוב (אסתר ט'): "קיימו וקבלו" – קיימו מחדש את אשר קבלו בסיני בעל כורחם. גם החזרה בתשובה של דורנו הייתה אחר השואה שפקחה הרבה עיניים עיוורות להבין כי רק תורת ה' היא ערובה לשלמותו המוסרית והרוחנית של האדם.

פינת ההלכה : אכילת הסימנים בראש השנה

איתא בגמרא (הוריות יב, א): "אמר אביי השתא דאמרת סימנא מלתא היא, לעולם יהיה רגיל למחזי [בכריתות הגירסא: 'למיכל' וכך בטור] בריש שתא קרא רוביא כרתי וסלקא ותמרי [רש"י פירש שחלקם גדל מה, וחלקם מתוקים. ורב האי גאון אומר באכילתם התפילות הנהוגות]. מרן הגר"ע יוסף הסביר זאת על פי דברי הרמב"ן (ריש פרשת לך לך), שכתב: "ודע כי כל גזרת עירין, כשתצא גזרה מן הכח אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת, לכן עשו הנביאים מעשה בנבואותיהם, כמאמר ירמיה לברוך בן נריה (ירמיה נא, סג), "ככלותך לקרוא את הספר, תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל". ואף אנו, עורכים סימנים אלו באופן מעשי, ולא מסתפקים באמירת יהי רצון בלבד, לסימנא טבא, שהכל יצא מן הכוח אל הפועל.

בחוץ לארץ, שלא הכירו מינים אלו [בארצות אירופה לא גדלים תמרים ורימונים], סידרו תחתיהם סימנים אחרים, כגון תפוח בדבש. וכמו כן שאר מינים המסמלים ריבוי וגדילה, דוגמת דגים. וכן ראש דג במקום ראש כבש--זכינו בימינו, ובארץ ישראל מצויים המינים הנזכרים בגמרא לכל דורש. ואף ניתן לאכלם לכתחילה מגידול ללא חרקים [שלא כמובא בבבא א"ש ח"י, שהסתפק בראייתם בלבד משום חשש תולעים]. כדי להעמיק במשמעות עניין הסימנים, מן הנכון להביא את דברי המאירי בספר חיבור התשובה, שכתב: "ועל צד הגדיל ההתעוררות לזכור השם בכל רגע ולשוות יראתו על פניהם לבלתי יחטאו, הייתה הכוונה לשים בשולחן, קרא, רוביא, כרתי, סילקא, תמרי.... הייתה ההסכמה, לקרות עליהם דברים, המורים על הסליחה והערה על התשובה, ואומרם: מילתא היא, רוצה בו, שההערות התשובה גם מבלי קביעת תפילה, רק דרך סימן ותורת ארעי הם יעזרו על הכוונה. ומפני זה ציוו לראותם בעת האוכל, להעיר, שעם היותם נמשכים אל תאוות הגוף לא ימשכו אלא כמידת הצורך, ולא ישלחו את אימת המשפט מעל פניהם. והוא, שהם קוראים עליהם דברים יורו על זה. אמרו על הקרא - יקראו זכויותינו, וברוביא - ירבו זכויותינו, וכרתי - יכרתו שונאינו. והכוונה בהכרתת השונאים, רוצה לומר על הדעות הכוזבות והכוונות המחטיאות, כי הם השונאים והמשניאים שנהא אמיתית. לא שנתפלל עתה על אבדן האויבים, כי די לנו בהתפללנו על הצלת נפשנו. וכן יאמרו על הסילקא - יסתלקו עוונותינו, ועל התמרי - יתמו חטאתנו, והכוונה בזה כמו שביארנו, מצד שהשובע משכיח כוונת היום, תקנו שיראה אותם האוכל ויזכיר הדברים עליהם, ויהיה הסימן ההוא מחזק התעוררותו.... והוא אומרם "סימנא מילתא היא", רוצה לומר שלא דבר ריק, אבל הוא דבר ימציא הכוונה המעולה ויחזק ההתעוררות. וכן מה שנהגו להוסיף בדגים, ופירות לבנים ומתוקים, הכל להפליג הערה לריבוי זכויות, ולברר וללבן כתמי העוונות ולמתק מרירות החטאים עם התבלין המיוחד למתק מרירותם, רוצה לומר התשובה, ואז יניח חטאים גדולים, בהיות כל כוונתו לשם יתברך".

על המדף

הספר סוכה כהלכתה שחיבר רבנו יחד עם הרה"ג ר' שלום גלבר שליט"א היה הספר הראשון שעסק בצורה עממית כמעט בכל פרטי ההלכות המעשיות, ונכתב כי רבנו פגש הרבה עניינים פוסלים את הסוכות, לכן הספר היה בשעתו דבר נחוץ מאד, גם היום שב"ה הוסיפו לחבר ספרים מיוחדים לדיני סוכה בכל זאת הספר נשאר בחשיבותו כי הלומד בו, בזמן קצר יהיה בקי כמעט בכל הנושאים החשובים הלכה למעשה.

וספר נוסף "משמעות חג הסוכות" הסברת מצוות הסוכה והחג ומצוות ד' המינים.

להשיגם יש כיוון [סריגת שוורץ] מלכי ישראל 1

ירושלים טל': 02-5383955

בענייני העלון הקדשות ותרומות לפנות טל': 058-3258278

הודעה לציבור שוחרי התורה

לאור הביקוש הרב של הגליון לאזורי הארץ, נדרשים אנו להדפיס את הגליון לעיתים דחופים, ובכמות גדולה יותר, וידוע הדבר שאין הקומץ משביע את הארי, אין הבור מתמלא מחוליתו והדברים ידועים שהדבר מצריך ממון רב וטירחא רבה אי לכך ובהתאם לזאת אנו מבקשים מציבור הקוראים להשתתף בהוצאות הגליון.

ניתן להקדיש את הגליון לעיני רפואה וכיו... לתרומות והקדשות ניתן להתקשר : 058-3258278.

לקבלת העלון במייל לתרומות ותגובות: אש"ל – איגוד שומעי

eeguds@gmail.com

לקחו של רבינו: